

UV RAPPORT 2014:12

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING, ETAPP 1

Brännbol – ett torp under Görväln

Stockholms län; Uppland; Järfälla kommun; Järfälla socken; Görväln 3:1; Järfälla 82:1

Mathias Bäck och John Hamilton

UV RAPPORT 2014:12

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING, ETAPP 1

Brännbol – ett torp under Görväln

Stockholms län; Uppland; Järfälla kommun; Järfälla socken; Görväln 3:1; Järfälla 82:1

Dnr 3.1.1-04124-2012

Mathias Bäck och John Hamilton

Riksantikvarieämbetet,
Arkeologiska uppdragsverksamheten (UV)
UV Mitt

Kontoret i Hägersten:
Instrumentvägen 19
126 53 HÄGERSTEN
Fax: 010-480 80 94

Kontoret i Uppsala:
Hållnäsgratan 11
752 28 UPPSALA
Fax: 010-480 80 47

Tel.: 010-480 80 00

e-post: uvmitt@raa.se
e-post: foramn.efternamn@raa.se
www.arkeologiuv.se

© 2014 Riksantikvarieämbetet
UV Rapport 2014:12

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2013. Medgivande I 2012/0744.
Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning.

Bildredigering Henrik Pihl
Layout Åsa Östlund
Tryck/utskrift Elanders Sverige AB, 2014

Innehåll

Inledning 6

Syfte och målsättning 6

Genomförande 6

Inför schaktningen 6

Platsens karaktär och förutsättningar 7

Maskinschaktning och handrensning 7

Fyndhantering 7

Resultat 8

Kronologisk bedömning av det samlade keramikmaterialet 9

Tolkning 9

Sammanfattning 10

Referenser 11

Kartor 11

Övrigt 11

Administrativa uppgifter 11

Bilaga. Keramikbestämningar från Brännbol,

av Mathias Bäck, UV 12

Figurer

1. Läget för förundersökningen markerat på utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.15
2. Översiktsplan med samtliga schakt och resultatet av karteringen. Notera även det yngre bebyggelseläget (vid schakt 354) på den rektifierade bakgrundskartan, en stadsplan från år 1968. Skala 1:1 000.16
3. Detaljplan över det äldre bebyggelseläget inom och intill arbetsområdet (vid schakt 467), med förslag på utbredning av konstruktioner av sten. Inmätningen av stenar i konstruktion är ej komplett, jfr även figur 4. Skala 1:100.17
4. Delvis framrensade stenkonstruktioner, tillhörande det äldre bebyggelseläget, i det sydligaste sökschaktet (nr 467). Foto.18
5. Utsnitt ur storskalig karta från år 1687, med bebyggelseläge som sannolikt motsvaras av det undersökta äldre läget vid schakt 467. Ej skalenlig.18

Tabell

Tabell över inmätta och numrerade arkeologiska objekt inom gårdstomten Järfälla 82:1.8

Gården Brännbols huvudbyggnad har flyttat cirka 35 meter åt norr under förra delen av 1800-talet, senast före en kartering från år 1866. Den förundersökta äldre bebyggelsen har dateringar till 1600-talet, men kan vara ännu äldre. Dateringen har bedömts utifrån keramikfynd och en äldre karta.

Väster om arbetsområdet har fos-sila agrara former karterats, som sannolikt uppkommit genom lång-varig gårdsnära odling. Med ledning av karteringen har ett totalt cirka 7 000 m² stort område bedömts som fornlämning, i form av en gårdstomt.

Då exploatören korrigerat exploateringsområdet efter att förundersökningens resultat blivit kända, kvarligger fornlämningen Järfälla 82:1 med bevarat lagskydd.

Inledning

Vattenfall Eldistribution AB planerar att förlägga två 130 kV kabelförband mellan station Kallhäll och station Viksjö i Järfälla kommun, Stockholms län. En del av denna sträcka berör bebyggelseområdet för den idag försvunna gården Brännbol. Länsstyrelsen i Stockholms län har därför givit Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamheten, UV Mitt uppdraget att utföra en arkeologisk förundersökning enligt 2 kap 13 § KML av den berörda gårdstomten, med beteckningen RAÄ-nr Järfälla 82:1, i fornminnesregistret.

Fältarbetet utfördes under 15–19 april år 2013 med John Hamilton som projektledare. Mathias Bäck har specialgranskat keramikmaterialet och även deltagit i fältarbetet.

Syfte och målsättning

Förundersökningen, etapp 1, skulle, enligt länsstyrelsen, syfta till att fastställa om lämningar efter gårdstomten förekommer inom arbetsområdet. Inför förundersökningen var fornlämningen markerad i fornminnesregistret med en punkt cirka nio meter väster om undersökningsområdet, men inte på något sätt avgränsad.

Efter att fältarbetet avslutats och de preliminära resultaten meddelats länsstyrelsen, framlades direktiv om att avvakta med rapporteringsarbetet, tills beslut tagits om eventuella fortsatta arkeologiska insatser. Avsikten med förskjutningen av rapportarbetet var att kunna slå samman redovisningen av förundersökning med en eventuell fortsatt undersökning och borttagande av de delar av fornlämningen som låg inom arbetsområdet. En sammanslagen rapport hade då kunnat generera rationaliseringsvinster. En tid därefter, erhöll dock uppdragstagaren besked från länsstyrelsen om att exploatören gjort en omplanering, och att fornlämningen därför inte skulle beröras vidare av arbetsföretaget. Föreliggande rapport redovisar således förundersökningen enligt de ursprungliga planerna och fornlämningen kvarligger i huvudsak med bevarat lagskydd.

Rapporten innehåller en sammanvägd analys av historiska kartor, en fältkartering och resultat av grävningen. Fokus ligger på att avgöra huruvida bebyggelse äldre än år 1750 finns inom undersökningsområdet. I uppdraget ingår också att göra en avgränsning av dessa lämningar inom undersökningsområdet.

Genomförande

Inför schaktningen

Inför fältarbetet rektifierades äldre historiska kartor. Fältarbetet inleds sedan med en kartering av i markytan synliga former och lämningar. Därefter gjordes en analys för att se om terrängformer kunde identifieras med markeringar på kartorna, särskilt inom undersökningsområdet. För att kunna relatera detaljer inom undersökningsområdet till gårdsbebyggelse och kartor har hela gårdsområdet karterats och analyserats.

Platsens karaktär och förutsättningar

Brännbol omnämns uttryckligen för första gången år 1539, men indirekt kan bebyggelsen med stor sannolikhet identifieras bland ej namngivna landboställen under Görväln redan 1469 (Ferm m.fl. 1992:278ff). Platsen har varit bebyggd så sent som år 1971 (Gustafsson j:r 1986:237). På den Ekonomiska kartan från år 1951 syns en byggnad som åtminstone delvis ligger under befintlig kraftledning och inom det aktuella undersökningsområdet. Kartmarkeringen stämmer inte helt överens med FMIS markeringen för fornlämning 82:1 i Järfälla som ligger cirka 10–15 meter öster om kartans hussymbol. En mindre landbogård, som den i Brännbol, kan till sina äldsta delar förväntas ha bestått av relativt enkel bebyggelse, som vid olika tillfällen kan ha flyttats inom närområdet.

Längre norrut inom undersökningsområdet finns ett röjningsröse markerat på FMIS konceptkarta. Vid en besiktning av platsen den 27 november år 2012, kunde noteras att en större yta i den norra delen av området var mer eller mindre täckt av stenar, som delvis var uppenbart påförda i sen tid (jfr fig. 2 vid schakt 551). Även om inga tydliga former kunde ses, var det befogat att kontrollera att inte stensättningar av äldre järnålderstyp fanns dolda inom denna yta.

Eftersom platsen varit bebyggd in i modern tid förväntades ett blandat fyndmaterial framkomma vid rensning. I första hand eftersöktes daterande fynd som kunde vara kopplade till äldre underliggande kontexter. Fynden av keramik har bedömts besitta stor potential för att datera de påträffade bebyggelselämningarna och har därför specialregistrerats.

Maskinschaktning och handrensning

Cirka två meter breda schakt grävdes i ledningens längdriktning. För att kunna göra säkrare bedömningar, vidgades ett av schakten (schakt 467), men inom undersökningsområdet (fig. 2). Omständigheterna inom undersökningsområdet medförde att schaktningen måste utföras skiktvis och med noggrann efterrensning med handverktyg i schaktade ytor, för att kunna identifiera relativt subtila och överlagrade spår av bebyggelse som är äldre än cirka 1750. Arbetet avslutades med att schakten lades igen efter att det arkeologiska arbetet avslutats.

Fyndhantering

Enligt länsstyrelsens förfrågningsunderlag skulle omhändertagande av fynd vara restriktivt och kopplat till frågeställningens syfte. I samband med fältarbetet insamlades dock ett relativt omfattande keramikmaterial, vilket motiveras av att det bedömdes som helt avgörande för dateringen av lämningarna, och därmed för frågan om eventuella fortsatta undersökningar. En specialregistrering genomfördes som var riktad mot att ge ett dateringsunderlag och att bedöma keramikens potential vid en eventuell kommande undersökning (bilaga 1). Fynden är insamlade inom punkt-

inmätta ungefärligt avgränsade fyndinsamlingsenheter, som var och en omfattar någon eller några kvadratmeter. De utgörs huvudsakligen av rensfynd ovanpå och i anslutning till stenkonstruktioner (fig. 3). Eftersom det vid en senare tidpunkt fastställdes att någon påföljande undersökning inte skulle göras har allt tillvarataget fyndmaterialet kasserats.

Resultat

Vid den kartering som utfördes inför fältarbetet registrerades agrara lämningar, till största delen strax utanför, väster om arbetsområdet, i form av röjningsrösen (A217, A239 och A343), en stensträng (A294 och A302) och en stensatt terrassering (A204). Dessa lämningar är svåra att datera, men kan möjligen delvis härröra från bebyggelsens äldsta tid (se tabell).

Längs en 120 meter lång sträcka av kraftledningen har fem sökschakt grävts (S354, S448, S467, S531 och S551), tillsammans omfattande cirka 240 m². Schakten grävdes 0,3–0,5 meter djupa, ner till opåverkad silt i norra delen, och lera längst i söder. Endast i det sydligaste schaktet framkom lämningar av antikvariskt intresse. Här påträffades både ett rikt fyndmaterial och stenkonstruktioner, vilka tolkats som fundament för syllar till en eller möjligen ett par husgrunder samt en tröskel, på ovansidan av en stensatt terrassering (A212). Konstruktionerna som bara delvis har rensats fram, har inte kunnat sammanfogas till något förslag på sammanhängande huskonstruktion. Viss grävning/rensning har således gjorts en bit ner i fyndförande lager som kan antas tillhöra eller vara samtida med konstruktionen. Däremot har inga stenar i konstruktioner tagits bort.

En analys av främst keramikmaterialet indikerar ett tidsspänn i datering från 1600-talet och fram till huvudsakligen början av 1800-talet (se nedan). I övrigt framkom ordinärt hushållsavfall i form av obrända djurben och delar av redskap av järn. Det fanns även byggnadsrester bestående av rikligt med fragmenterat tegel samt spikar och märlor av järn.

Byggnaden låg på ovansidan av en avsats i en sydsluttning. Bebyggelseytan med anslutande kulturlager har uppskattats vara cirka 16×13 meter stor. Avgränsningen åt norr och söder har gjorts genom sökschakt. I norra kanten av området fanns flera störningar som sannolikt uppkommit vid tidigare arbeten med kraftledningen. I söder utgjorde en delvis stensatt slänt (A212)

Tabell över inmätta och numrerade arkeologiska objekt inom gårdstomten Järfälla 82:1.

Id	Typ	Åtgärd	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd (m)	Orientering	Beskrivning
204	Terrassering	Karterad	35		1	VNV-ÖSÖ	Troligen röjningsstenar från åker i söder.
212	Terrassering	Delundersökt	6	4	0,5	VNV-ÖSÖ	Stensatt husterrass. Ej avgränsad i längdriktningen.
217	Röjningsröse	Karterad	12	5	0,6	V-Ö	Ojämn fyllning av 0,2–0,7 m stora stenar.
239	Röjningsröse	Karterad	3,2	2,5	0,3	N-S	Fyllning av 0,2–0,4 m stora stenar.
294	Stensträng	Karterad	39	1	0,2	V-Ö	Till större delen övertorvade stenar. Avgänsas av dike i söder.
302	Stensträng	Karterad	36	1	0,2	V-Ö	Till större delen övertorvade stenar. Avgänsas av dike i söder.
343	Röjningsröse	Karterad	5	2,3	0,3	VSV-ÖNÖ	Fyllning av delvis övertorvade 0,2–0,7 m stora stenar.

en naturlig avgränsning. Öster om schaktet har några uppstickande stenar karterats, vilka möjligen utgör övre delen av en syllstensrad. Den västra begränsningen av ytan sticker ut utanför förundersökningsområdet och var täckt av slånbärssnår. I sydväst fanns ett stensatt rundat hörn, som gav en topografisk avgränsning. Åt nordväst är avgränsningen osäker.

Syllstensraderna löper huvudsakligen i två riktningar, längs med sluttningen i öst–västlig riktning och i rät vinkel mot sluttningen i nord–sydlig riktning. Möjligen utgör den stensatta överkanten av sluttningen ner mot åkern den södra väggen av en byggnad. I slänten fanns även ansamlingar av röjningsstenar.

Kronologisk bedömning av det samlade keramikmaterialet

Först kan konstateras att det rör sig om en relativt stor mängd keramik i förhållande till de upptagna schaktens area. Sammansättningen motsvarar redan utifrån den begränsade omfattningen den normala bilden på en tidigmodern gård/torp. Alla godstyper som brukar förekomma finns representerade. Den kronologiska spännvidden sträcker sig från 1600-talets mitt eller möjligen några årtionden tidigare, fram till 1900-talets första hälft. Tyngdpunkten förefaller ligga i perioden 1700-talets första hälft till början av 1800-talet. Åtminstone fyra–fem skärvor kan föras till 1600-tal, men sannolikt ytterligare några som hamnar i 1600-talets slutskede eller runt år 1700.

Tolkning

Analysen av kartmaterialet tillsammans med karteringen av topografi och fossila agrara lämningar har visat att den undersökta bebyggelsen bör tillhöra en äldre generation än den byggnad som revs år 1971. Inga spår av den yngre byggnaden påträffades inom den yta som är markerad med en hussymbol på den Ekonomiska kartan från 1951 och på kommunens ännu gällande detaljplanekarta från år 1968. Ett överlägg med detaljplanekartan visar att platsen för boningshuset genomgrävdes i norra delen av schakt 354 (fig. 2). Grunden till denna byggnad bör således ha blivit helt utplånad vid rivningen 1971. Av fotografier från 1950-talet framgår att byggnaden var en knuttimrad konstruktion som mycket väl skulle kunna vara byggd på 1800-talet (jfr äldre fotografier tillgängliga på Järfälla kommuns hemsida).

Det bebyggelseläge som påträffades vid förundersökningen låg cirka 35 meter söder om den sentida byggnaden. Det kan tolkas som att det är ett äldre läge för en byggnad som senare efterträtts av den byggnad som syns på fotografierna. Skiftet mellan husgenerationerna borde i så fall ha ägt rum vid 1800-talets början eller mitt, åtminstone före 1866 (jfr nedan). Fyndmaterialets allsidiga hushållskaraktär i ett kulturlager talar snarast för att det handlar om en byggnad med bostadsfunktion.

En annan tolkningsmöjlighet är att den byggnad som påträffades vid förundersökningen utgjorts av en av gårdens ekonomibyggnader. Avsak-

naden av ett spisorösa inom det undersökta området kan tala för en sådan ståndpunkt. Ett spisorösa kan å andra sidan finnas dolt strax utanför undersökningsområdet. Dessutom kan hävdas att mängden av fragmenterat tegel inom undersökningsområdet tyder på att tegel ingått i huskonstruktionen. De tydligt anlagda stenfundamenten talar mot att keramiken skulle kunna härröra från hushållsavfall som dumpats vid gårdens utkant, på visst avstånd från samtida bebyggelse.

Brännbol har karterats år 1687, 1775 och 1866. Den sistnämnda kartan har kunnat rektifieras noggrant med stöd av den kartering genom inmätning som gjordes inför fältarbetet. Husets placering på denna karta överensstämmer väl med läget för den sentida byggnaden, enligt detaljplanekartan från 1968. De äldre kartorna har inte kunnat rektifieras då fasta igenkännbara former saknas i tillräcklig omfattning. Kartan från 1687 är visserligen utförlig, men har ändå inte gått att detaljrektifiera på ett säkert sätt. Även om det inte går att belägga att kartans hussymbol är markerad på samma plats som utpekats arkeologiskt genom förundersökningen, förefaller det sannolikt att så är fallet.

Genom förundersökningen finns tydliga indikationer på en datering för etableringen av den undersökta bebyggelsen till senast 1600-talet. Endast en undersökning skulle kunna ge svar på om etableringsfasen kan föras ännu längre bakåt i tiden, eventuellt till 1400-talet då bebyggelsen är känd i historiskt källmaterial. Det kan dock inte uteslutas att bebyggelsen flyttat fler gånger inom närområdet och att den äldsta bebyggelsen varit belägen utanför förundersökningsområdet.

Det bör vara motiverat att i nuläget betrakta både karteringsområdet och det förundersökta området som ett sammanhängande fornlämningsområde som endast är delvis avgränsats genom förundersökning. Med ledning av karteringen har således ett totalt cirka 7 000 m² stort område bedömts som fornlämning i form av en gårdstomt, som kan innehålla både yngre och äldre inslag.

Enstaka keramikkarl kan möjligtvis ha införskaffats begagnade så att en datering av tillverkningen inte återspeglar en datering av användningen i den kontext där de påträffas. Vi har ändå bedömt att materialet från Brännbol är tillräckligt stort och varierat för att kunna föra tillbaka bebyggelselämningarna gott och väl till tiden före år 1750.

Sammanfattning

Den sammantagna bedömningen utifrån karteringen, de arkeologiska resultaten och kartanalysen är att gården Brännbols huvudbyggnad flyttat cirka 35 meter åt norr under förra delen av 1800-talet, före en kartering år 1866. Den förundersökta bebyggelsen har dateringar till 1600-talet, men kan vara ännu äldre. Denna yta är cirka 200 m² stor och har avgränsats som ett äldre bebyggelseläge inom fornlämningsområdet. Avgränsningen är endast fastställd i nord-sydlig riktning, utifrån arbetsområdets utformning.

Väster om arbetsområdet har fossila agrara former karterats, som sannolikt uppkommit genom långvarig gårdsnära odling. Här finns också potentiella äldre bebyggelselägen. Med ledning av karteringen har ett totalt cirka 7 000 m² stort område bedömts som fornlämning, i form av en gårdstomt. Då exploatören korrigerat exploateringsområdet efter att förundersökningens resultat blivit kända, kvarliggjer fornlämningen Järfälla 82:1 med bevarat lagskydd.

Referenser

Ferm, O., Johansson, M. & Rahmqvist, S. 1992. Det medeltida Sverige. Band 1, Uppland: 7 Attundaland: Bro, Färingsö, Adelsö, Sollentuna. Riksantikvarieämbetet.
Gustafsson j:r, L. 1986. Gårdar. I: Järfällaboken II. Band 1. Järfälla kommun.

Kartor

LMV, kartarkiv med historiska kartor.
Stadsplan. 1968. 01-JÄF-1539.
Geometrisk avmätning. 1687. Brännbol nr 1.
Gränsbestämning. 1775. Järfälla socken Jakobsberg nr 2.
Ägoutbyte, Gränsbestämning, Övrigt. 1866. 01-JÄF-71.

Övrigt

Järfälla kommun. Websida 2013-04-24. Äldre fotografier över Brännbol.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 3.1.1-04124-2012.
Länsstyrelsens dnr: 431-37287-2012.
Riksantikvarieämbetets projektnr: 12403.
Intrasiprojekt: UV2012:216.
Undersökningstid: 15–19 april 2012.
Projektgrupp: Mathias Bäck och John Hamilton.
Underkonsulter: –.
Exploateringsyta: 1 800 kvadratmeter.
Undersökt yta: 240 kvadratmeter.
Läge: Ekonomiska kartan, blad 10I 8c Görväln.
Koordinatsystem: Sweref 99 TM.
Höjdsystem: Rikets, RH 00.
Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), RAA, Stockholm: –.
Fynd: Inga fynd tillvaratagna.

Bilaga. Keramikbestämningar från Brännbol

Av Mathias Bäck, UV

F415 (fyndinsamlingsenhet)

1. Mineralvattenflaska, (en skärva) stengods. Text: S...ER (SEL-TER), inom cirkel H.N. under en krona. Den är tillverkad inom H(ertzogzum) N(assau). Datering omkring 1805–1830 att döma av formen på kronan.

F464 (fyndinsamlingsenhet)

1. Fat, (en skärva) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Kraftigt eroderad, glasyren borta. Odaterad, sannolikt 1700-tal.
2. Gryta/kruka, (två skärvor) yngre rödgods. Spjälkad. Odaterad men troligen 1600-tal och t.o.m. möjligen 1500-tal.
3. Flaska, (en skärva) stengods. Troligen mineralvattenflaska. Odaterad. Troligen 1700–1800-tal.

F466 (fyndinsamlingsenhet)

1. Fat, (en skärva) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Kraftigt eroderad, glasyren borta. Odaterad, sannolikt 1700-tal.
2. Gryta/kruka, (en skärva) yngre rödgods. Spjälkad. Odaterad men sannolikt 1600- eller 1700-tal.
3. Flaska, (en skärva) stengods. Troligen mineralvattenflaska. Odaterad. Troligen 1700–1800-tal.
4. Kruka, (en skärva) ljust lergods. Klar glasyr. Sent 1800- eller tidigt 1900-tal.

F653 (fyndinsamlingsenhet)

1. Fat, (en skärva) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Kraftigt eroderad, glasyren borta. Spår av grön dekor. 1700-tal.
2. Obestämd, (en skärva) yngre rödgods. Spjälkad. Ingen originalyta bevarad. Odaterad.
3. Fat, (två skärvor) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Spår av grön dekor i form av linjer. Sannolikt 1700-tal. Möjligen finns inristad text i botten men sannolikt rör det sig om förslitningsspår.
4. Fat, (en skärva) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Grön glasyr. 1700-tal.
5. Fat, (två skärvor) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Eroderad. Dekor i form av hemring, punkter och enkel våglinje. Sent 1600-tal eller 1700-talets första årtionden.
6. Gryta/kruka, (en skärva) yngre rödgods. Spjälkad. Odaterad men sannolikt 1600- eller 1700-tal.

7. Fat/skål, (två skärvor) yngre rödgods. Spår av grön dekor. Sannolikt inom perioden 1680–1730.
8. Fat/skål, (en skärva) yngre rödgods. Spår av växtdekor eller möjligen årtal. Sannolikt inom perioden 1675–1690.
9. Flaska, (en skärva) stengods. Troligen mineralvattenflaska. Odaterad. Troligen 1700–1800-tal.
10. Lock, (en skärva). Ofärgat glas. Troligen från en burk. Odaterad.

F654 (fyndinsamlingsenhet)

1. Gryta/kruka, (en skärva) yngre rödgods. Spjälkad. Odaterad men sannolikt 1700-tal.
2. Gryta/kruka, (en skärva) yngre rödgods. Mörkgrön glasyr. Sannolikt 1600- eller möjligen tidigt 1700-tal.
3. Kruka, (en skärva) yngre rödgods. Högbblank glasyr. Odaterad men sannolikt 1700-tal.
4. Obestämd, (en skärva) yngre rödgods. Eroderad, sekundärbränd. Odaterad.
5. Gryta/kruka, (en skärva) yngre rödgods. Sannolikt första hälften eller mitten av 1600-tal.
6. Fat, (tre skärvor, möjligen tre kärl) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Eroderad. Dekor i form av hemring och koncentrisk cirkel. Sent 1600-tal eller 1700-talets första årtionden.
7. Tallrik, (en skärva) flintgods. Spjälkad. Inom perioden 1800-talets andra hälft–början av 1900-talet.
8. Obestämd, (en skärva) flintgods. Blå glasyr på utsidan. Inom perioden 1800-talets andra hälft–början av 1900-talet.
9. (Blom)kruka, (en skärva) fajans. Inhemsk produktion, Marieberg eller Rörstrand. Målade växtdekor. Inom perioden 1730–1780.
10. Fat, (en skärva) porslin. Växtdekor med brun (cappucinofärgad mynningsrand). Sannolikt inom perioden 1740–1780.
11. Kritpipa, (fem fragment). Tre skaft och två delar av huvudet. Ingen dekor. Odaterad men sannolikt 1700-tal.
12. Schatullflaska, (en skärva). Grönt glas. Odaterad. Sannolikt 1700-tal.
13. Fönsterglas, (en skärva). Grönaktigt. Odaterad.
14. Obestämd, (en skärva). Skiffer.

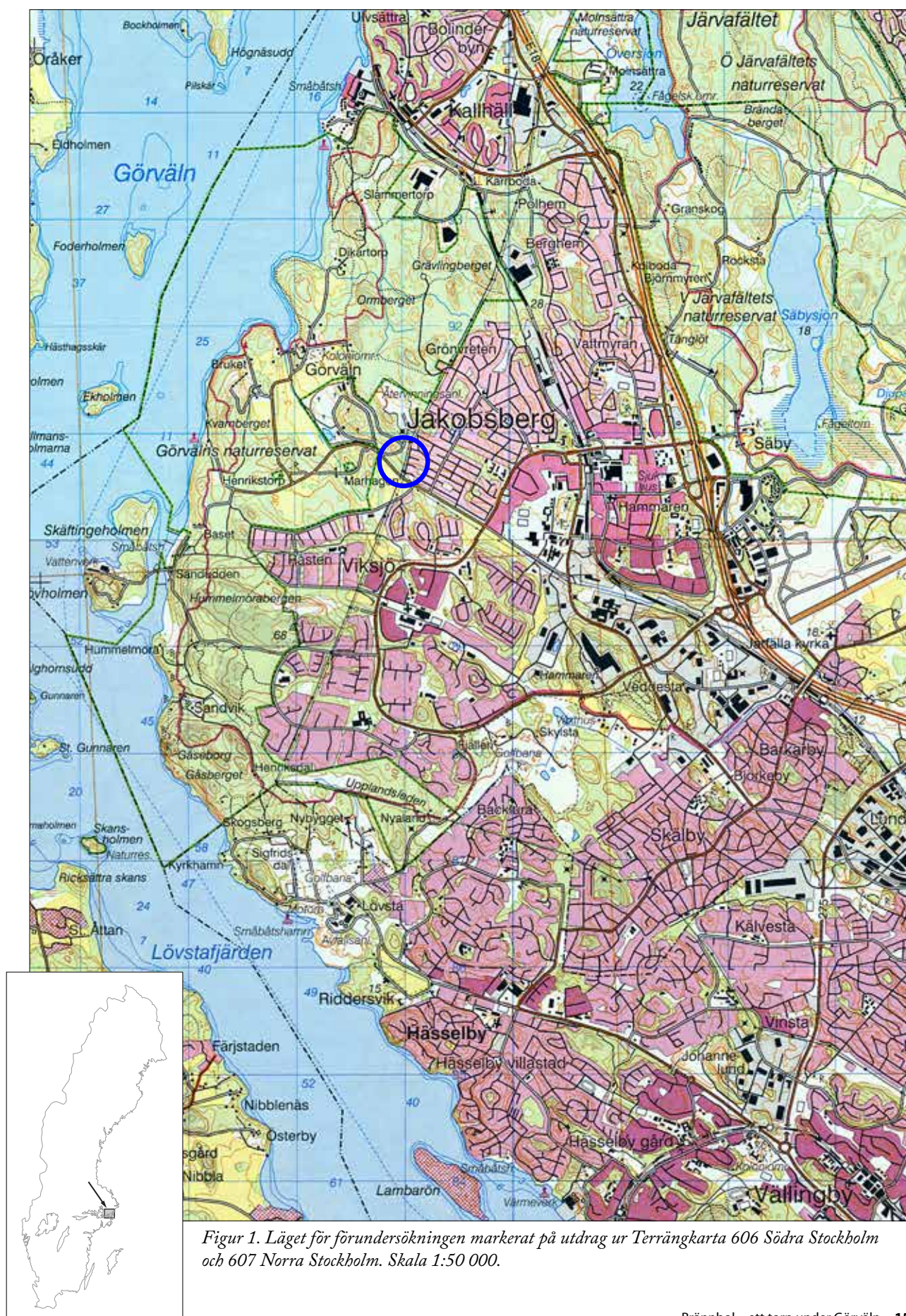
F1000003 (fyndinsamlingsenhet)

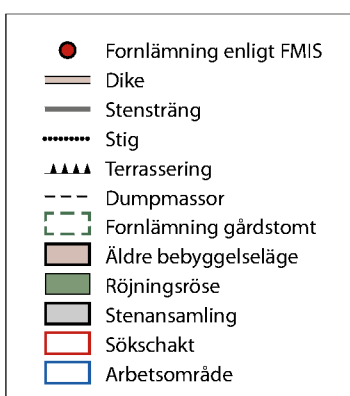
1. Fat, (12 skärvor från cirka 3–5 kärl) yngre rödgods med täckande vitlersengobe. Flertalet eroderad. Synlig dekor i form av enkel våglinje. Sannolikt 1700-talets första hälft–mitt.
2. Fat/skål, (en skärva) yngre rödgods. Dekor i form av en enkel våglinje. Sannolikt inom perioden 1680–1730.
3. (Blom)kruka, (en skärva) yngre rödgods. Odaterad men troligen sent 1800–1900-tal.

4. Flaska, (en skärva) stengods. Troligen mineralvattenflaska. Odaterad. Troligen 1700–1800-tal.
5. Fat/skål, (en skärva) fajans. Inhemsk produktion, Marieberg eller Rörstrand. Odekorerad. Inom perioden 1730–1780.
6. Fat, (en skärva) fajans/tidigt flintgods. Enkel punktdekor. Eroderad. Odekorerad. Inom perioden 1730–1800.
7. Tallrik, (en skärva) flintgods. Spjälkad. Inom perioden 1800-talets mitt andra hälft–början av 1900-talet.
8. Obestämd, (en skärva) flintgods. Gråaktigt gods med reliefdekor. Troligen relativt tidigt flintgods. Möjligen inom perioden 1800-talets början–århundradets mitt
9. Obestämd, (en skärva) flintgods. Spjälkad. Troligen 1900-tal.
10. Kopp, (tre skärvor) flintgods. Spjälkad. Tryckt växtdekor. Inom perioden 1800-talets mitt till andra hälft till början av 1900-talet.
11. Lock, (en skärva). porslin. Troligen tekanna. Växtdekor med brun (cap-pucino-färgad mynningsrand). Sannolikt inom perioden 1740–1780.
12. Taktegel? (en skärva). Gulbrännande lergods.
13. Kritpipa, (två fragment). Två skaft utan dekor. Odaterad men sannolikt 1700-tal.
14. Flaska, (tre skärvor). Brungrönt glas. Troligen vinflaska. Odaterad. Troligen 1700–1800-tal.
15. Glas, (en skärva). Tunt svagt grönt glas med luftbubblor. Odaterad. Troligen 1700–1800-tal.
16. Fönsterglas, (två skärvor). Grönaktigt. Odaterad.
17. Fönsterglas, (en skärva). Ofärgat. Odaterad.

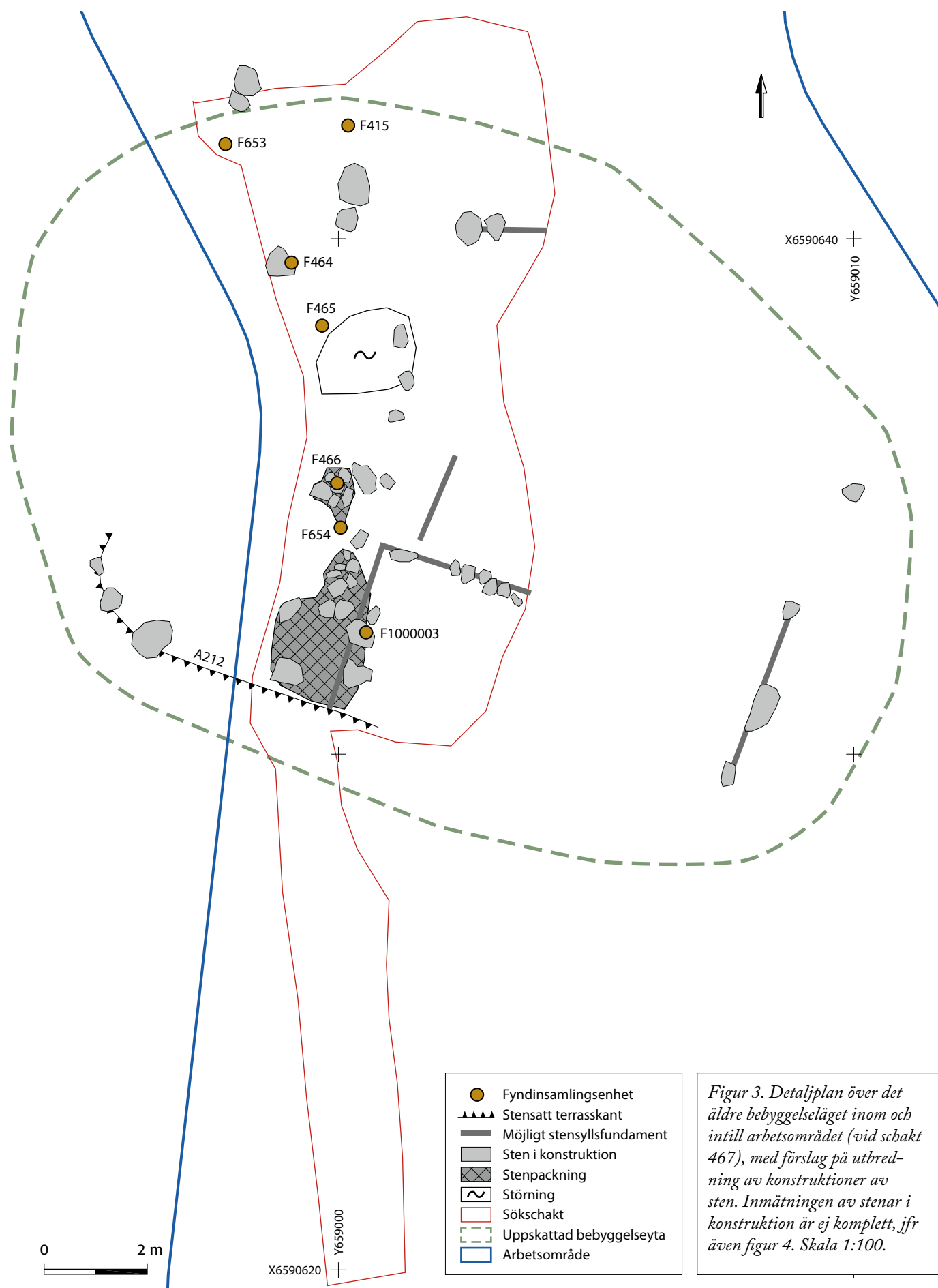
F465 (fyndinsamlingsenhet)

1. Kritpipa (ett fragment). Skaft, klack, huvud, skaft. Skaftet nedskuret till 2 cm från huvudet. På sidorna av klacken stämplat: ”krönt A” och ”krönt D”. Tillverkad i Daniel Almqvists pipbruk på Kungsholmen. Daterad cirka 1754–1760.

Figur 2. Översiktsplan med samtliga schakt och resultatet av karteringen. Notera även det yngre bebyggelseläget (vid schakt 354) på den rektifierade bakgrundskartan, en stadsplan från år 1968. Skala 1:1 000.

Figur 3. Detaljplan över det äldre bebyggelseläget inom och intill arbetsområdet (vid schakt 467), med förslag på utbredning av konstruktioner av sten. Inmätningen av stenar i konstruktion är ej komplett, jfr även figur 4. Skala 1:100.

Figur 4. Delvis framrensade stenkonstruktioner, tillhörande det äldre bebyggelseläget, i det sydligaste sökschaktet (nr 467). Foto från nordöst: John Hamilton.

Figur 5. Utsnitt ur storskalig karta från år 1687, med bebyggelseläge som sannolikt motsvaras av det undersökta äldre läget vid schakt 467 (LMV: Geometrisk avmätning. Brännbol nr 1, Järfälla socken). Ej skalenlig.

